

Turkish Policy Quarterly'nin Lideri Dimitris Hristofyas ile gerçekleştirdiği röportaj*

Kıbrıs Cumhuriyeti çok yakında AB Dönem Başkanlığı'nı üstlenecek. AB şu sıralarda kritik bir dönemden geçiyor; örneğin ekonomik kriz ile etkin bir şekilde mücadele etmeye çabalyor. Yaklaşan Dönem Başkanlığınızın temel öncelik ve hedeflerini açıklayabilir misiniz?

Kıbrıs'ın Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi Başkanlığı, Avrupa vatandaşları ve AB'nin komşuları için "Daha İyi bir Avrupa" için elinden gelen her türlü katkıyı yapacaktır. Toplumsal uyum, refah, güvenlik ve gelişme odaklı bir Avrupa. Kıbrıs'ın Başkanlık görevini sürdüreceği altı ay boyunca Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi çatısı altında toplumsal açıdan uyumlu, etkili ve Avrupa vatandaşlarının refahına daha görünür katkıları olan bir Birlik hedefini güçlendirecek her türlü girişimi teşvik etmek için yorulmadan, gücümüz yettiğince çalışacağız.

Kıbrıs'ın Dönem Başkanlığı süresince gündemde üst sıralarda yer alması beklenen noktalar arasında mevcut ekonomik krizi sonlandırılması, Çok Yıllı Mali Çerçeve, Ortak Avrupa Sığınma Sistemi ve Ortak Tarım Politikası'nın tamamlanması bulunuyor. Ayrıca bir ada ülkesi olarak Kıbrıs, Avrupa Birliği'nin Entegre Denizcilik Politikası'nı yeniden canlandırmaya da odaklanacak. Aynı zamanda İzlanda'nın üyelik müzakerelerini ve Batı Balkanlar'ın Avrupa Birliği ile ilgili beklentilerini de destekleyeceğiz.

Ayrıca Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki komşu ülkelerde yaşanan son gelişmelerle birlikte Kıbrıs Dönem Başkanı olarak Avrupa'yı güney komşularıyla yakınlaştırmayı hedefleyeceğiz.

Kıbrıs Cumhuriyeti 2004 yılından beri AB üyesi bir devlet. Bu durum ortalama bir vatandaşın hayatını nasıl etkiledi?

Küçük bir ülke olarak önceliklerimizi, gerçekçi olarak başarabileceklerimiz ile sınırladık. Ancak şunu da belirtmeliyiz ki kimi durumlarda küçük devletler, farklı ve çatışan çıkarlara sahip, daha büyük AB üyesi ülkeler arasında arabuluculuk yapmakta etkili olabilmekte, dolayısıyla da başarılı bir dönem başkanı olabilmektedir.

Şunu vurgulamak isteriz ki Konsey Başkanlığı'nı konumumuzu, Türkiye'de iddia edildiği gibi, milli konulardaki tutumumuzu desteklemek için kullanmayacağız. Tam tersine Başkanlığı yürütürken yalnızca Kıbrıs'ı değil, Avrupa Birliği'ni bir bütün olarak temsil edeceğiz. Konsey'in ortak kararlarının bir destekleyicisi olarak, Türkiye dahil olmak üzere, AB'nin aday ülkeler ile ilgili kararlarını objektif ve tarafsız bir şekilde uygulayacağız. Umuyoruz ki Ankara samimiyetimizi anlayacak ve iyi niyet ile karşılık verecektir.

Müzakere süreci ve nihai bütünleşme, ülkenin kurumlarının ve toplumunun, refah ve ekonomik kalkınma amacına uygun olarak modernleştirilmesi yolunda Kıbrıs'a çeşitli yararlar sağladı. Aynı zamanda Avrupa ilişkilerinde eşit katılım hakkı elde ettik. Küçük bir ada ülkesine, böyle bir ailenin parçası olmak güvenlik sağlar.

Şu belirtilmelidir ki Kıbrıslı Türkler, Kıbrıs vatandaşlıklarından ötürü Avrupa Birliği vatandaşlarıdır. Kıbrıs'ın AB'ye katılımının faydalarını görebilmek için, Kıbrıslı Türk halkı, bir bütün olarak, Kıbrıs'ın *de facto* bölünmesini sona erdirmeye öncelik tanımalıdır. Böylelikle yasadışı işgal sebebiyle ertelenen topluluk müktesebatı da adanın tamamında uygulanabilir. Bu da yalnızca yeniden birleşmeyi sağlayacak bir çözüm ile gerçekleştirilebilir.

Kıbrıslı Rumlar mevcut ekonomik kriz ile nasıl başa çıkabilirler (özellikle eğer doğal gaz seçeneği hayata geçirilemez ise veya doğal gazdan bir gelir elde edene kadar)?

Ne yazık ki küresel ekonomik kriz, bir ülkenin bir diğerini ciddi anlamda etkileyebildiği böylesine küreselleşmiş bir ortamda, sürekli olarak beklenmedik sonuçlar ve durumlar doğuruyor.

Bunun klasik örneği Kıbrıs Rum bankalarının Yunan borç ve tahvilleri nedeni ile maruz kaldığı durumdur ki bu da Kıbrıs ekonomisinin yüzleştiği temel sorunlardan biridir.

Ancak bizim hükümetimiz Kıbrıs ekonomisinde on yıllar boyunca birikmiş olan yapısal sorunlara yönelik önemli düzeltici önlemler aldı. Bu önlemler Avrupa Birliği tarafından da takdirle karşılandı. Aynı zamanda ekonomi için kilit önemde sektörlerde büyümeyi teşvik ettik ve refah devletini ve onun bakımına muhtaç olanları destekledik.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi dahilindeki doğalgaz alanlarını kullanmak konusunda kararlılık içinde ilerliyoruz; uluslararası hukuka, özellikle de Uluslararası Deniz Hukuku'na her zaman uygun davranarak gaz rezervleri aramaya devam edeceğiz.

Ekonomiyi canlandırmaya yönelik adımlar atarken bir yandan da bunların toplumsal sonuçlarını göz önünde bulunduruyoruz. İşsizlikle mücadeleyle, özellikle de gençlerin iş bulma sorunuyla mücadeleyle, özel önem atfediyoruz.

Kıbrıs Sorunu

Pek çok insan (Kıbrıs'ta, Türkiye'de ve Yunanistan'da) Sayın Talat ile müzakereleriniz sırasında Kıbrıs sorununun çözüleceğine dair yüksek beklentilere sahipti. Müzakerelerde ne tür sorunlar oldu?

Mehmet Ali Talat ile 23 Mayıs ve 1 Temmuz 2008 tarihlerinde açıkladığımız ortak bildirimde siyasi açıdan eşit iki bölge, iki toplumlu bir federasyon çözümü üzerinde anlaştığımızı belirtmiştik. Bu çözüm, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarında da belirtildiği gibi tek egemenlik, tek vatandaşlık ve uluslararası düzeyde tek hukukî kişilik öngörmektedir. Bunlar BM kararlarıyla tamamen örtüşen çözümün temel esaslarıdır.

Bu çerçevede Sayın Talat ile yaklaşık on sekiz ay süresince müzakereleri sürdürdük. Bu, Kıbrıs sorununun bazı temel alanlarında ilerleme kaydetmemize yardımcı oldu; ancak kimi sorunlar ve fikir uyuşmazlıklarının beklenen ilerlemeyi gerçekleştirmemizi engellediği de doğru.

Ne yazık ki Sayın Eroğlu'nun müzakere masasındaki tavırları daha fazla ilerlememize olanak tanımadı. Kendisi sürekli olarak Sayın Talat ile vardığımız anlaşmaları reddetti ve uzlaştığımız taahhütleri ihlal etti.

Kıbrıs Türk liderliğinin Sayın Eroğlu tarafından üstlenilmesi ile, BM Genel Sekreteri bize doğrudan, 2010 yılında Sayın Talat ile bıraktığımız noktadan devam etmeyi kabul edip etmediğimizi sordu. Biz de anlaşmaları kabul ettiğimizi ve görüşmeleri devam ettirmek istediğimizi belirttik. Sayın Eroğlu da bu konuda söz verdi; fakat son iki yıldır Kıbrıs Türk tarafı egemenlik, yürütme, bir geçiş sürecinin ardından uygulanacak "Dört Özgürlük" ile FIR (Uçuş Bilgi Bölgesi) hattı konusu gibi çok sayıda iki tarafın da üzerinde uzlaşmaya vardığı konuda, önemli ölçüde geri adım attı. Bütün bu konularda, Sayın Eroğlu müzakere sürecini geriye götürecek "yeni öneriler" de bulunmadan önce, Sayın Talat ile uzlaşmaya varmıştık.

Ne yazık ki bir çözüme ulaşmaya yönelik çabalarımız Türk tarafının iki taraf arasındaki anlaşmaları ihlal eden olumsuz tutumuyla karşılaştı. Türkiye yalnızca bu tutumu sürdürmekle de kalmıyor, "B Planı" diye adlandırdığı işgal alanlarını geliştirme planını destekleyerek Kıbrıs'a dönük tehdit ve provokasyonları yoğunlaştırıyor. Anlaşılacağı gibi bu durum Kıbrıs sorununun çözümüne hiçbir şekilde katkı sunmuyor.

Türkiye'deki yaygın kanı şu yönde: Kıbrıs Rumlarının adada çözüm için Kıbrıs Türk liderliği ile uzlaşmaya hiç ihtiyacı yok, zira onlar zaten AB üyesi bir devlet olarak avantaj sahibiler. Kıbrıs Rumlarının ve yönetimlerinin çözüm için saiklerini açıklar mısınız?

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin önemli ölçekte toprağının Türkiye tarafından işgal ediliyor olması çeşitli sorunlara yol açıyor ve bu sorunlar ülkenin ve halkın bugünü ve geleceği için pek çok riski içeriyor. Biz çok iyi biliyoruz ki statüko bir çözüm değil. Kıbrıs sorunu çözülmek zorunda; işgal ve yeni yerleşimcilerin kolonizasyonu sona ermeli ve Kıbrıs, iki bölge, iki toplumlu bir federasyon olarak yeniden birleştirilmeli. Biz bu amaç doğrultusunda, Kıbrıs sorunun ilkeli bir çözümü için inançla, yoğun bir şekilde çalıştık ve çalışmaya da devam edeceğiz. Motivasyonumuz bu sorunlu ve potansiyel olarak tehlikeli duruma bir son vermek. Ayrıca şu ana kadarki girişimlerimiz ve politikalarımız, uluslararası bütün objektif gözlemcilerin de kabul ettiği gibi, çözüme ulaşmak konusundaki kararlılığımızın en iyi kanıtı.

Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi yalnızca benim için bir hayat ideali değil, bütün Kıbrıs halkının dileğidir. Bu ideal gerçekleşebilir yeter ki herkes bu uğurda çalışsın.

Potansiyel doğal gaz üretiminden elde edilecek gelirin Kıbrıs Türkleriyle paylaşılmasına yönelik bir formül oluşturmayı düşünüyor musunuz? Örneğin gelirin bir kısmını olası bir Federal Kıbrıs'ın, Türk Federe Devleti için ayırmayı düşündünüz mü?

Hidrokarbonların keşfi ve çıkarılması Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler için yakın gelecekte çözüme ulaşmada önemli bir itici güç olacaktır. Bunun sonrasında iki toplum da doğanın vatanımıza verdiği bu zenginlikten birlikte faydalanabilir. Geçen yıl BM Genel Meclisi'nde yaptığım konuşmada Kıbrıs Türklerinin de hidrokarbonların keşfinin ve kullanımının meyvesini toplayacağını söyledim. Türkiye de rezervlerin kullanımından faydalanabilir. Ancak tüm katılımcılar arasında ve tüm bölgede işbirliği ve sinerjinin kurulabilmesi için öncelikle Kıbrıs sorunu çözülmeli.

Sivil toplum örgütleri, akademik kurumlar, uluslararası organizasyonlar ve yabancı hükümetler tarafından düzenlenen iki toplumu barıştırma girişimlerinin Ada halklarına geçmiş travmalarını atlatmak ve birlikte yeni bir gelecek düşlemek konusunda yardımcı olduğunu düşünüyor musunuz?

Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin yakınlaşmasına büyük önem veriyoruz. Bildiğiniz gibi ben Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında yakınlaşma ve işbirliğine öncelik veren bir siyasi ve ideolojik gelenekten geliyorum. Yakınlaşma, çözüme giden ve çözümü sürdürülebilir kılacak gerekli koşuldur. Bu nedenle, kişisel olarak, yıllardır bunun için gerekli güveni Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında inşa etmek için çalışıyorum. Elbette Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasındaki yakınlaşma Kıbrıs sorununu kendiliğinden çözmeyecek; ancak çözüme ivme kazandırabilir. Çözüm, daha önce de açıkladığım gibi, tüm katılımcıların BM'nin Kıbrıs hakkındaki kararlarının uygulanmasına yönelik işbirliğini ve Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin, yani herkesin lehine, insan hakları ve temel özgürlüklere uyumun yeniden sağlanmasını gerektiriyor.

Bu nedenle de Kıbrıs'ın iki toplumu arasında güven inşa etme girişimlerinin ve yakınlaşma etkinliklerinin çözüme ulaşmada, bu beklentiye hizmet ettikleri ve bunu destekledikleri sürece, önemli olduklarını düşünüyorum.

Yeniden birleşme görüşmelerine nasıl ivme kazandırılabilir?

Kıbrıs'ın Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Başkanlığı süresince Kıbrıs sorununun çözüme ulaşması için diyalogu sürdürmeye hazırız. Kıbrıs'ın dönem başkanlığı, sorunun çözümüne, ülkenin ve insanlarımızın yeniden birleşmesine yönelik çabalarımızdan bağımsız bir durum.

Artık durum Türk tarafının iyi niyetle ve gözle görülür adımlarla hareket etmesine bağlı. Kıbrıs Türk liderini Kıbrıs'ın birleşmesi için çalıştığını sözlerle değil, eylemlerle kanıtlamaya ve zarar verici teklif ve tutumlarla iki taraf arasındaki mesafeyi büyütmeğe bu mesafeyi kapatmaya davet ediyoruz.

Türkiye'yi provokatif ve agresif davranışlarına ve "B Planı" adını verdikleri işgal alanlarını geliştirme tehditlerine bir son vermeye çağırıyoruz. Türkiye'nin aynı zamanda BM'nin Kıbrıs hakkındaki

kararlarına saygı duymasını da talep ediyoruz. Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından ortaya konan, Türkiye'nin de yararına girişimleri desteklemesi yönünde ısrar ediyoruz.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1984 tarihli 550 no'lu kararı uyarınca, Birleşmiş Milletler idaresi altında Mağusa'nın yasal yerleşimcilerine geri verilmesi konusundaki 2010 yılına ait önerimizi yineliyoruz. Buna paralel olarak teklifimiz Avrupa Birliği gözetiminde şehrin limanının Kıbrıslı Türklerin kullanımına açılmasını da kapsamakta ki bu durum Kıbrıs Türk toplumu için yeni iş olanakları ve imkanlar yaratacak. Maraş'ın yasal yerleşimcilerine geri verilmesi yalnızca Kıbrıs Rum toplumuna fayda sağlamayacak, limanın işlevselliğini de güçlendirecektir. Bu teklifin uygulanması müzakereleri oldukça geliştirecek ve iki toplum arasında güveni geliştirecektir. Türkiye de bu teklifi uygulanmasında fayda görebilir; çünkü teklifimiz AB müzakerelerinde engellenen fasılları açmayı da kapsamakta.

Son olarak, Turkish Policy Quarterly dergisine ve yazı işleri kuruluna hem Kıbrıs'ın AB Konseyi Dönem Başkanlığı hem de Kıbrıs sorununun çözümüne dair fikir ve yaklaşımlarımı paylaşmama fırsat verdiği için teşekkür etmek ve en iyi dileklerimi iletmek isterim.

Tercüme: Nazlı Konya

* Bu röportajın orijinal versiyonu Turkish Policy Quarterly (TPQ) Bahar 2012 sayısında yayımlanmıştır.

** "Kıbrıs Cumhuriyeti" Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmamaktadır.